

НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 368 КК УКРАЇНИ

Брік С.А., курсант 316 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: професор кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук Опалинський Ю.В.

Верховною Радою України 18.04.2013 було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією». До прийняття Закону у Кримінальному кодексі України (статті 368, 369) використовувалось поняття «хабар», що не відповідає в повній мірі поняттю «неправомірна вигода», зазначеному у Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією. При цьому пунктом 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво», передбачалось, що предмет хабара має виключно майновий характер. Ним можуть бути майно (гроші, цінності та інші речі), право на нього (документи, які надають право отримати майно, користуватися ним або вимагати виконання зобов'язань тощо), будь-які дії майнового характеру (передача майнових вигод, відмова від них, відмова від прав на майно, безоплатне надання послуг, санаторних чи туристичних путівок, проведення будівельних або ремонтних робіт тощо). Послуги, пільги і переваги, які не мають майнового характеру (похвальні характеристика чи виступ у пресі, надання престижної роботи тощо), предметом хабара не визнавались.

В той час як, новим Законом визначено що під неправомірною вигодою, слід, розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав.

Таким чином, поняття «хабар» та «неправомірна вигода» відрізняються між собою тим, що хабар – це незаконна винагорода, яка має виключно матеріальний характер, а неправомірна вигода може бути як матеріальною, так і нематеріальною (переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи тощо).

Якщо об'єкт злочину є, як правило, суспільними відносинами, то предмет злочину – об'єкт матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи конкретного складу злочину. Як визначено у примітці до ст. 364 -1 Кримінального кодексу (далі – КК) України, неправомірною вигодою є грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. Неправомірна вигода, яка є предметом зазначеного складу злочину, може мати матеріальний чи нематеріальний характер. Обов'язково, щоб річ, яка передається як неправомірна вигода, мала значення для особи, яка її одержує. Щодо надання переваг, пільг або послуг можна зазначити, що визнання переваг, послуг або пільг майновими здійснюється за умови, що вони надаються безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, але підлягають оплаті. Такого роду переваги, послуги або пільги повинні звільняти особу, якій зроблено пропозицію, надано обіцянку чи яка одержала неправомірну вигоду, від витрат на

момент їх надання і цим приносить їй майнову (неправомірну) вигоду.

Окремо розглянемо різновид надання переваг, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують. Під перевагами ми розуміємо особливі привілеї, що створюють додаткові можливості для конкретних осіб, які вигідно відрізняють їх від інших. До переваг можна віднести, наприклад, безпідставне першочергове проходження медичного огляду, медичних досліджень, надання чергової відпустки в літній період всупереч встановленому графіку тощо. Достатньо, щоб ці переваги, послуги, пільги становили цінність для особи, яка їх одержує. Предмети, що можуть визнаватися неправомірною вигодою, можна класифікувати за критерієм обмеженості їх обігу на предмети, які знаходяться у вільному обігу, та предмети, обіг яких обмежений чи заборонений.

Оскільки від розміру неправомірної вигоди залежить кваліфікація діянь за відповідною частиною ст. 368 КК України, предмет неправомірної вигоди повинен отримати грошову оцінку в національній валюті України. Це є необхідним і у випадках, коли як неправомірна вигода було передано майно, яке з тих чи інших причин не купувалося (викрадене, подароване, знайдене тощо). Визначаючи вартість предмета неправомірної вигоди, слід виходити з мінімальних цін, за якими в певній місцевості на час вчинення злочину можна було вільно придбати річ або одержати послуги такого самого роду та якості.

Предмет неправомірної вигоди на підставі ч. 9 ст. 100 КПК України повинен передаватися у дохід держави. У випадках, коли вартість речей, які були предметом хабара, на час розгляду справи змінилася, розмір грошової суми, що підлягає стягненню, повинен визначатися за новими цінами.

